

KATILIM BANKALARININ FİNANS SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ VE KATILIM BANKALARINA YÖNELİK MÜŞTERİ ALGISI

*Gürbüz Gökçen¹
İbrahim Gönen²*

ÖZ

Dünya ekonomisinin gelişimi ile birlikte finans sektörü ve bankacılık sektörü faaliyetleri her geçen gün gelişmekte ve yeni bankacılık faaliyetleri ortaya çıkmaktadır. Dünya finans piyasalarında ve buna paralel olarak Türkiye ekonomisi içerisinde son 30-40 yıllık süre zarfında ortaya çıkan ve gelişimini hızla sürdüren bir bankacılık türü bulunmaktadır. Dünyada İslami bankacılık veya faizsiz bankacılık adı ile faaliyetlerini sürdüren bu kuruluşlar Türkiye’de katılım bankacılığı adı ile faaliyet göstermektedirler. Dünya ekonomik sistemi içerisinde kendine kısa zamanda önemli bir yer edinen faizsiz bankacılık işlemlerinden Türkiye gibi stratejik ve siyasi olarak önemli bir konuma sahip ülkenin uzak durması düşünülemezdi. Türkiye finans piyasası, İslam coğrafyasında toplanan sermaye fazlasını ülke ekonomisine kazandırmak ve iç piyasada atıl fonların değerlendirilmesine olanak tanımak için katılım bankacılığı faaliyetlerinde bulunmak durumundaydı. Son 10 yıllık süre içerisinde katılım bankacılığı faaliyetlerine yönelik daha fazla yatırım yapıldığı ve bu sektörün gelişimine devlet politikası gereği olarak önem verildiği görülmektedir. Günümüz itibarıyla katılım bankalarının Türkiye bankacılık sektörü içerisindeki Pazar payı ortalama %5’lik bir orana sahiptir. Üç farklı özel sermayeli banka ve iki devlet sermayeli katılım bankası ülke ekonomisi içerisinde faaliyet göstermektedir. Ülke ekonomisi içerisinde son yıllarda yapılan atılımlarla birlikte önemli bir yer edinmeye çalışan katılım bankalarının, banka müşterileri gözünde yarattıkları algı ve bakış açısı katılım bankalarını gelecek hedeflerine taşıyacak ve istedikleri konuma gelmelerinde etkili olacak en önemli faktördür.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankaları, Faizsiz Bankacılık, Müşteri Algısı

JEL Kodu: G21, M00, M31

THE PLACE OF PARTICIPATION BANKING IN FINANCIAL SECTOR AND THE CUSTOMER PERCEPTION OF PARTICIPATION BANKING

ABSTRACT

Finance and banking sector are developing with the development of world economy day by day and new banking methods are emerging. There is a new banking method which has emerged and fast-developed in world finance market and also Turkish finance market in the last 30-40 years. Besides Islamic Banking or interest-free banking definition; it is called Participation Banking in Turkey. A country like Turkey which has great strategic and political importance also would not have avoid from this kind of important development. Turkey had to start participation banking activities in the country due to bring capital surplus from Islam countries to country and earning idle funds in local market. We can see that participation banking activities are developing in Turkey, especially in last ten years, due to government policies. Turkish government attaches particular importance to participation banking. Participation banking sector has %5 market share in entire finance market in Turkey now. There are three private banks and two state banks are active in Turkish finance market. Perception of participation banking is the most important factor to determine success of these financial organizations and this perception will help participation bankings to reach their destinations in the future or not.

Key Words: Participation Banks, Interest-free Banking, Customer Perception

JEL Codes: G21, M00, M31

¹ Prof. Dr. Marmara Üniversitesi, İşletme Fakültesi, ggokcen@marmara.edu.tr

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, gnnibrahim@gmail.com

Giriş

1983 yılında ilk olarak “Özel Finans Kuruluşu” adı ile finans sektörü içerisindeki faaliyetlerine başlayan katılım bankaları, 2005 yılına gelindiğinde yeni Bankacılık Kanunu düzenlemeleri ile birlikte bankacılık sektörünün bir parçası haline getirilmiştir. Bugün Türkiye Bankacılık Sektörü içerisinde 2’si kamu, 3’ü özel sermayeli olmak üzere 5 katılım bankası faaliyet göstermektedir. Bankacılık sektörü içerisinde 120 milyar TL’lik aktif büyüklüğe sahip olan bu bankalar, 74,5 milyar TL değerinde fon toplarken, 81,8 milyar seviyesinde piyasalara fon tedarikinde bulunmaktadır. Gösterdikleri hızlı gelişim ile birlikte finans sektörü ve Türkiye Bankacılık Sektörü açısından önemli bir konuma yükselen katılım bankalarının daha ulaşmaları gereken konumda olduklarını söyleyemeyiz. Devlet politikası gereği olarak katılım bankalarına ve bankacılığına verilen önem ortadayken, katılım bankacılığının önümüzdeki yıllarda daha da yükseleceği ve bankacılık sektörü içerisinde daha önemli bir konuma geleceği öngörülmektedir. Katılım bankalarının istedikleri hedefleri gerçekleştirebilmeleri adına müşteri zihninde yaratılmış ve yaratılacak olan algı önem taşımaktadır. Katılım bankalarının müşteri gözünde hangi konumda yer aldıkları, neleri iyi yapıp, hangi konularda eksik kaldıkları gelecekte varacakları noktayı belirlemektedir.

1.Katılım Bankası Kavramı ve Türkiye’deki Gelişimi

Bankacılık sektörü içerisinde 2005 yılından itibaren faaliyet göstermeye başlayan katılım bankaları, daha önce finans sektörü içerisinde başka isimlerle, bankacılık statüsünden ayrı olarak faizsiz işlemler seçeneği sunmaktaydı. Bankacılık sistemi içerisinde girmeden önce de, girdikten sonra da bu faaliyetlerin, müşterilere ve kullanıcılarına sunmak istediği yalnızca, İslami kurallara uygun olduğu iddia edilen, faize değil kar payı oranlarına dayalı bir finansal hizmettir. Katılım bankacılığı, faize yer vermeyen, ekonomik hayatın içinden çıkmış ve özünü gerek fon toplama gerekse fon kullanma yönüyle müşterilerle yürütülen ortaklık ve ticari faaliyetlerin oluşturduğu bir alt sistemdir. (Tunç, 2010, s.37) (Kara, 2006) (Toraman, Ata & Buğan, 2015, s.302) (Ata & Buğan, 2016, pp.90-97) Genel olarak, katılım bankaları, konvansiyonel bankalar gibi fon kullandırma ve fon toplama işlemleri neticesinde müşterilerine belirli oranda bir faiz ödemeyi veya tahsil etmeyi taahhüt etmezler. Yatırıma ortak olmayı ve müşterinin kar veya zararına ortak olmayı amaçlamaktadırlar. Katılım bankaları faizsiz işlem yapma prensibi doğrultusunda, konvansiyonel bankaların finansal piyasalarda yatırım yaptığı faiz üzerinden işleme konu olan enstrümanları kullanmadığı için genellikle yatırımları reel sektöre yönelik olmaktadır.

Katılım bankalarının çalışma prensipleri doğrultusunda belli başlı hedefleri bulunmaktadır. Atıl Fonların Ekonomiye Kazandırılması, Reel Sektörün Kalkındırılması, Gayri Resmi Ticareti Önleme bu hedeflerden bazılarıdır. Katılım bankaları Türkiye’deki faaliyetlerine ilk olarak Özel Finans Kurumları adı ile 16.12.1983 tarih ve 837506 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 25 Şubat 1984 tarihinde başlamışlardır. (Karaahmetoğlu & Göncüoğlu, 2014) (Özsoy, 1997. s.2) Özel Finans Kuruluşlarının isimleri 19.10.2005 gün ve 5411 Sayılı kanun ile Katılım Bankası olarak değiştirilmiş ve faizsiz bankacılık faaliyetlerinde yeni bir dönem başlamıştır.

2.Katılım Bankası Faaliyetleri

Katılım bankaları, faizsiz usullerde finansman sağlayan aracı kuruluşlar olduğundan, fon kullanıcılarına kar zarar ortaklığı prensiplerine dayalı olarak fon sağlamaktadırlar. Faizsiz bankacılık faaliyetleri dünyada ve Türkiye’de istikrarlı bir şekilde gelişmektedir. Günümüzde tüm dünyada katılım bankalarının toplam varlıklarının, 2013 yılı itibarıyla, 662 milyar Amerikan Doları olduğu bilinmektedir ve faizsiz bankacılık sektöründe %19,7 yıllık büyüme hedefi beklentisi bulunmaktadır. (Yıldırım, 2013, p.233) Katılım bankalarının konvansiyonel bankalardan farklı olarak çalışma prensipleri bulunmaktadır. Fon toplama ve fon kullandırma yöntemleri buna göre farklılık gösterebilmektedir.

Katılım bankaları için özel cari hesaplar ve katılma hesapları başlıca iki fon toplama aracıdır. Sukuk, sendikasyon kredileri ve öz kaynakları da katılım bankalarının diğer fon sağlama kaynaklarıdır. (Birben, 2013) (Aslan, 2012) Katılım bankalarının fon kullandırma yöntemleri de geleneksel bankalara göre farklılık göstermektedir. Katılım bankalarının en çok uyguladıkları üç yöntem; Murabaha, muşaraka ve icara yöntemleridir. (Aras & Öztürk, 2011, ss.167-179) Üretim desteği yani murabaha, katılım bankaları felsefesine en yakın olan yöntemdir. Murabaha en genel tanımı ile bir satış türüdür. Bir malın alış fiyatı üzerine belirli bir oranda kar eklenerek müşteriye vadeli satışdır. (Avcı & Aktaş, 2015, ss.41-51) (Şimşek, 2006) Bunun yanı sıra muşaraka olarak bilinen kar-zarar ortaklığı yöntemi bulunmaktadır. İştirak etmek anlamına gelen muşaraka, bir işletmenin sermayesine katılarak o işletmenin ortağı olmak demektir. (Özsoy, 2011, s.19) (Terzi, 2013, s.7) Katılım bankalarının en çok uyguladıkları bir diğer yöntem ise icara olarak bilinen finansal kiralama yöntemidir. Finansal

kiralama, kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre feshedilmemek şartı ile kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören bir sözleşmedir. (Tok, 2006)

3.Katılım Bankalarının Finans Sektöründeki Yeri

Faizsiz finans kuruluşlarının ülkemiz açısından, 2005 yılında bankacılık kanunu düzenlemesi içine alınarak, bankacılık sektörünün bir parçası olarak görülmesi şüphesiz ki bu kuruluşların gelişimine de önemli katkılar sağlamıştır. 2005 yılından günümüze dek katılım bankaları ekonomisi istikrarlı bir gelişim göstermektedir. Bilanço rakamları, şube-personel sayıları, topladıkları ve kullandıkları fon rakamlarındaki gelişmeler devam etmekle beraber, devlet bankalarının da sektöre giriş yapmaları devlet politikası olarak da sektördeki büyüme ve gelişimin önemsendiğini göstermektedir.

Türkiye’de 2016 yılı ikinci çeyrek verilerine göre katılım bankaları toplam aktifleri 120 milyar TL, öz kaynak toplamları 11,03 milyar TL, ödenmiş sermaye toplamları 7,8 milyar TL’dir. Ayrıca katılım bankalarının topladıkları fon rakamları bugün 74,5 milyar TL seviyelerine ulaşmış olup, piyasaya 81,8 milyar TL fon tedarik etmektedirler. Bu rakamlarla doğru orantıda şube ve personel sayılarında da gelişme yaşayan sektörde katılım bankaları toplam 1.126 şube sayısı ve 16.215 personel ile faaliyetlerine devam etmektedirler. (<http://www.tkbb.org.tr>)

4.Katılım Bankalarına Yönelik Müşteri Algısı

4.1.Araştırmanın Yöntemi

Ülkemizde katılım bankacılığı, konvansiyonel bankalar ile birlikte bankacılık sektörü içerisinde faaliyet göstermektedirler. Sektördeki pazar paylarını incelediğimiz takdirde sektörün büyük kısmında geleneksel bankaların hakim olduğunu görmekteyiz. Bu sebeple katılım bankalarının gelecekteki gidişatını öngörebilmek açısından yalnızca katılım bankası müşterilerinin değil diğer banka müşterilerinin de katılım bankacılığına yönelik algıları önem kazanmaktadır. Bu nedenle çalışmada, mevcut ve potansiyel banka müşterilerinin katılım bankacılığı faaliyetlerine yönelik tutum ve davranışlarını ölçmek amacıyla bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini İzmir ilinde faaliyet gösteren mevcut ve potansiyel kurumsal banka müşterileri oluşturmaktadır. Araştırmanın ana kütlesi ise, Ege Bölgesi Sanayi Odası’na bağlı olarak faaliyet gösteren, “EBSO İlk 100 Büyük Sanayi Kuruluşu” listesinde yer alan firmalardan oluşmaktadır. 100 firmadan 94’ünün iletişim bilgilerine ulaşılabilmiş, 33 firma anketimizi cevaplamıştır.

Araştırmada uygulanan anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özellikleri araştırılmıştır. Anketin ikinci bölümde firmaların banka türü ve kredi kullanımına yönelik tercihleri öğrenilmeye çalışılmış ve üçüncü bölümde ise kurumsal banka müşterilerine, katılım bankacılığı ve faaliyetlerine yönelik görüşlerini öğrenmek amacıyla 5’li likert ölçeği kullanılarak 13 adet soru yöneltilmiştir.

Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde, öncelikle katılımcıların anket sorularına vermiş oldukları cevapların frekans dağılımları incelenmiştir. Daha sonra ise firma türü, firma sektörü, firma yaşı, katılımcıların banka tercihleri, katılım bankaları ile çalışma tercihleri ve katılım bankacılığı faaliyetlerine ilişkin algıları arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığı çeşitli hipotez testleri ile analiz edilmiştir. Yapılan normallik testi sonucunda likert ölçeğiyle sorulan sorulardan elde edilen verilerin normal dağılmayı ve veri sayısının az olması sebebiyle normallik ön koşulu sağlanamamış ve bu çalışmada toplanan verilere parametrik olmayan testler uygulanmıştır. Demografik yapı ve firmaların kredi kullanma yöntemlerine ilişkin elde edilen veriler ile katılım bankacılığı faaliyetlerine yönelik görüş ve düşünceler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının değerlendirilmesi için ikiden fazla seçeneğe sahip bağımsız değişken ile bir bağımlı değişken arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını analiz edebilmemize yardımcı olan *Kruskal-Wallis H Testi* uygulanmıştır. *Kruskal-Wallis H Testi* sonucunda aralarında anlamlı farklılık çıkan bağımsız değişkenlerin hangi ikisi arasında ve hangi yönde farklılık olduğunun saptanabilmesi için ise yine parametrik olmayan bir test olan *Mann-Whitney U Testi* uygulanmıştır.

4.2.Araştırmanın Bulguları

Araştırmanın güvenilirlik testi için cronbach alpha değeri 0,88 olarak belirlenmiştir. Güvenirlik analizi sonucunda elde edilen değer geleneksel olarak 0,70 düzeyi üstünde olması halinde yapılan çalışmanın güvenilir olduğunu söylemek mümkündür. (Nunnally, 1978, p.70) Bulmuş olduğumuz cronbach alpha değeri yapmış olduğumuz çalışmanın % 88 seviyesinde güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmaya dahil edilen firmaların profilini yansıtan frekans bilgileri, Tablo 1’de gösterilmiştir. Araştırmaya katılan firmaların % 57,6’sı 30 yılı aşkın zamandır faaliyet gösteren firmalardır, % 84,8’i anonim firmalardır ve % 75,8’i üretim sektöründe faaliyet göstermektedir.

Tablo 1: Katılımcı Firmaların Demografik Özellikleri

Sorular	Cevaplar	Frekans	%
Firma Yaşı	0-9	0	0
	9-19	4	12,1
	20-29	10	30,3
	30-	19	57,6
İşletme Türü	Limited	5	15,2
	Anonim	28	84,8
	Diğer	0	0
Firma Sektörü	Üretim	25	75,8
	Ticaret	8	24,2
	Hizmet	0	0

Banka müşterilerinin banka tercihlerine yönelik sorulan sorulara verilen yanıtların frekansları ise Tablo 2’de gösterilmiştir. Katılımcı firmalara yöneltilen “Şirketinizin kredi ihtiyacı olduğunda tercih edilen banka türü hangisidir?” sorusuna verilen cevapların % 78,8 gibi büyük bir çoğunluğu ticaret bankası olmuştur. Katılım bankası cevabını verenler % 12,1, yatırım ve kalkınma bankasını tercih edenler ise % 9,1 oranına sahiptir. Katılımcılara yöneltilen “Gelecekte Bir katılım Bankası ile Çalışmayı Düşünür müsünüz?” sorusuna verilen cevaplarda evet ve hayır seçeneğinin % 42,4 ile eşit oranda seçildiği görülmektedir. Bu konuda kararsız olanların oranı ise % 15,2’dir.

Tablo 2: Katılımcıların Banka Tercihlerine Yönelik Bulgular

Sorular	Cevaplar	Frekans	%
Katılımcı Firmaların Tercih Ettikleri Banka Türü	Ticaret	26	78,8
	Katılım	4	12,1
	Yatırım ve Kalkınma	3	9,1
Gelecekte Bir katılım Bankası ile Çalışmayı Düşünür müsünüz?	Evet	14	42,4
	Hayır	14	42,4
	Kararsızım	5	15,2

Anketimizin üçüncü bölümünde katılımcıların katılım bankaları faaliyetlerine yönelik görüşleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Katılım bankacılığı ve bankacılık sektörü hakkında 13 soru sorulmuş, 5’li likert ölçeği ile sorulan sorulara; hiç katılmıyorum, katılmıyorum, hiçbir fikrim yok, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum

şeklinde cevaplar alınmıştır. Banka müşterilerinin katılım bankalarına yönelik algılarını belirlemek için sorulan sorulara verilen yanıtların frekansları ise Tablo 3’de gösterilmiştir. Yapılan bu ankette aritmetik ortalamaları en yüksek olan sorular dokuzuncu, onuncu ve on birinci sorular olmuştur. Yani; “Ticari olarak karlı olduklarını düşündüğüm takdirde katılım bankaları ile çalışırım” (Ortalama = 3,79), “Cazip kar payı oranları ve ödeme imkanları olduğu takdirde katılım bankaları ile çalışırım” (Ortalama = 3,82) ve “Düşük maliyetli kredi imkanı sundukları takdirde katılım bankaları ile çalışırım” (Ortalama = 3,82) sorularına verilen cevaplar, en yüksek ortalamaya sahip bulgular olmuştur. Buradan çıkarabileceğimiz sonuç; banka müşterilerinin banka tercihinde bulunurken bankanın türünden ziyade bankanın sağlamış olduğu avantajlı kredi imkanları ve çalışma koşullarına önem verdikleri görülmektedir. Bu üç sorunun ardından en yüksek ortalamaya sahip soruların cevapları, birinci ve ikinci sorulara verilen cevaplar yani; “katılım bankaları uygulamaları hakkında yeterince bilgiye sahibim” (Ortalama = 3,69) ve “faizsiz finansman araçları hakkında yeterince bilgiye sahibim” (Ortalama = 3,6) cevapları olmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu katılım bankası faaliyetleri ve uygulamaları hakkında yeterince bilgi sahibi oldukları görüşündedirler. “Katılım bankalarının finans sektörü içerisinde gerekli kuruluşlar olduğunu düşünüyorum” (Ortalama = 3,27) ve “katılım bankalarının sundukları ürün ve hizmet çeşitliliğinin yeterli olduğunu düşünüyorum” (Ortalama = 3,21) sorularına verilen cevaplar da yine ortalama değerleri yüksek olan bulgulardandır. En düşük aritmetik ortalamaya sahip cevaplar ise; ilk sırada üçüncü soru yani “katılım bankaları ürün ve hizmetleri tanıtımı yeterince yapıyor” (Ortalama = 2,3) sorusuna verilen cevap gelmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu katılım bankalarının ürün tanıtım faaliyetlerinde yeterli olmadığı düşüncesindedirler. En düşük ortalamaya sahip ikinci cevap; “Faizsiz işlem yaptıkları için katılım bankaları ile çalışırım” (Ortalama = 2,39) cevabı olmuştur. Buradan hareketle katılımcıların banka tercihini yaparlarken faiz hassasiyetinden ziyade; kar payı oranı, uygun kredi koşulları gibi değişkenleri dikkate aldıkları görülmektedir.

Tablo 3: Anket Sorularına Verilen Cevapların Frekansları

Değişkenler		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Hiçbir Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Aritmetik Ort.	St. Sapma
1.Katılım bankaları uygulamaları hakkında yeterince bilgiye sahibim	Frekans	2	4	6	11	10	3,69	1,21
	%	6,1	12,1	18,2	33,3	30,3		
2.Faizsiz finansman araçları hakkında yeterince bilgiye sahibim	Frekans	2	5	7	9	10	3,6	1,25
	%	6,1	15,2	21,2	27,2	30,3		
3.Katılım bankaları ürün ve hizmetleri tanıtımı yeterince yapıyor	Frekans	8	12	8	4	1	2,3	1,08
	%	24,2	36,5	24,2	12,1	3		
4.Katılım bankalarının iyi bir imaj ve popülariteye sahip olduklarını düşünüyorum	Frekans	2	8	13	9	1	2,96	0,95
	%	6,1	24,2	39,4	27,3	3		
5.Katılım bankalarının sundukları ürün ve hizmet çeşitliliğinin yeterli olduğunu düşünüyorum	Frekans	0	4	20	7	2	3,21	0,73
	%	0	12,1	60,6	21,2	6,1		
6.Katılım bankalarının finans sektörü içerisinde gerekli kuruluşlar olduğunu düşünüyorum	Frekans	1	10	7	9	6	3,27	1,18
	%	3	30,3	21,2	27,3	18,2		
7.Katılım bankalarının iddia ettikleri gibi faizsiz işlem yürüttüklerine inanıyorum	Frekans	3	12	12	4	2	2,69	1,02
	%	9	36,4	36,4	12,1	6,1		
8.Katılım bankalarının dini hassasiyetleri gözettiklerini düşünüyorum	Frekans	8	8	12	2	3	2,51	1,20
	%	24,2	24,2	36,4	6,1	9,1		
9.Ticari olarak karlı olduklarını düşündüğüm takdirde katılım bankaları ile çalışırım	Frekans	0	5	8	9	11	3,79	1,08
	%	0	15,2	24,2	27,3	33,3		

10.Cazip kar payı oranları ve ödeme imkanları olduğu takdirde katılım bankaları ile çalışırım	Frekans	0	5	7	10	11	3,82	1,07
	%	0	15,2	21,2	30,3	33,3		
11.Düşük maliyetli kredi imkanı sundukları takdirde katılım bankaları ile çalışırım	Frekans	0	4	8	11	10	3,82	1,01
	%	0	12,1	24,2	33,3	30,4		
12.Faizsiz işlem yaptıkları için katılım bankaları ile çalışırım	Frekans	9	8	12	2	2	2,39	1,14
	%	27,2	24,2	36,4	6,1	6,1		
13.Katılım bankası faaliyetlerinin geleneksek bankacılık faaliyetlerinden farklı olduğuna inanıyorum	Frekans	5	8	9	8	3	2,88	1,22
	%	15,2	24,2	27,3	24,2	9,1		

Araştırmaya ait beş farklı hipotez oluşturulmuştur. Bunlar; **H1**: Firmaların katılım bankası faaliyetlerine yönelik görüşleri firma yaşına göre farklılık göstermektedir, **H2**: Firmaların katılım bankası faaliyetlerine yönelik görüşleri firma türüne göre farklılık göstermektedir, **H3**: Firmaların katılım bankası faaliyetlerine yönelik görüşleri firma sektörüne göre farklılık göstermektedir, **H4**: Firmaların katılım bankası faaliyetlerine yönelik görüşleri tercih ettikleri banka türlerine göre farklılık göstermektedir ve **H5**: Firmaların katılım bankası faaliyetlerine yönelik görüşleri katılım bankaları ile çalışmayı tercih etme düşüncelerine göre farklılık göstermektedir hipotezleridir. Bu hipotez testlerinin sonuçlarına ulaşabilmek için ikiden fazla seçeneğe sahip bağımsız değişken ile bir bağımlı değişken arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını analiz edebilmemize yardımcı olan *Kruskal-Wallis H Testi* uygulanmıştır.

Araştırmaya katılan firmaların yaşı ile katılım bankası faaliyetlerine yönelik algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla aşağıdaki araştırma hipotezi *Kruskal-Wallis H Testi* uygulanarak test edilmiştir.

HO: Firmaların katılım bankası faaliyetlerine yönelik görüşleri firma yaşına göre farklılık göstermemektedir.

H1: Firmaların katılım bankası faaliyetlerine yönelik görüşleri firma yaşına göre farklılık göstermektedir

Tablo 4: Katılımcıların Katılım Bankası Faaliyetlerine Yönelik Görüşlerinin Firma Yaşına Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Ki-kare	Serbestlik Derecesi	Sig. (P)
1.Katılım bankaları uygulamaları hakkında yeterince bilgiye sahibim	2.220	2	0.330
2.Faizsiz finansman araçları hakkında yeterince bilgiye sahibim	1.523	2	0.467
3.Katılım bankaları ürün ve hizmetleri tanıtımı yeterince yapıyor	1.970	2	0.373
4.Katılım bankalarının iyi bir imaj ve popülariteye sahip olduklarını düşünüyorum	0.141	2	0.932
5.Katılım bankalarının sundukları ürün ve hizmet çeşitliliğinin yeterli olduğunu düşünüyorum	0.571	2	0.751
6.Katılım bankalarının finans sektörü içerisinde gerekli kuruluşlar olduğunu düşünüyorum	4.610	2	0.100
7.Katılım bankalarının iddia ettikleri gibi faizsiz işlem yürüttüklerine inanıyorum	1.245	2	0.537
	1.297	2	0.523

8.Katılım bankalarının dini hassasiyetleri gözettiklerini düşünüyorum			
9.Ticari olarak karlı olduklarını düşündüğüm takdirde katılım bankaları ile çalışırım	1.582	2	0.453
10.Cazip kar payı oranları ve ödeme imkanları olduğu takdirde katılım bankaları ile çalışırım	0.852	2	0.653
11.Düşük maliyetli kredi imkanı sundukları takdirde katılım bankaları ile çalışırım	0.512	2	0.774
12.Faizsiz işlem yaptıkları için katılım bankaları ile çalışırım	1.845	2	0.398
13.Katılım bankası faaliyetlerinin geleneksek bankacılık faaliyetlerinden farklı olduğuna inanıyorum	1.519	2	0.468

Araştırma % 95 güven aralığında yapılmıştır. 13 farklı sorunun P değerlerini inceleyecek olursak hiçbiri 0.05'in altında yer almadığı için katılımcıların katılım bankası faaliyetlerine yönelik algıları ile temsil ettikleri firmaların yaşı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Firmaların katılım bankası faaliyetlerine yönelik görüşleri firma yaşına göre farklılık göstermemektedir diyebiliriz.

Araştırmaya katılan firmaların türü ile katılım bankası faaliyetlerine yönelik algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla aşağıdaki araştırma hipotezi *Kruskal-Wallis H Testi* uygulanarak test edilmiştir.

HO: Firmaların katılım bankası faaliyetlerine yönelik görüşleri firma türüne göre farklılık göstermemektedir.

H2: Firmaların katılım bankası faaliyetlerine yönelik görüşleri firma türüne göre farklılık göstermektedir.

Tablo 5: Katılımcıların Katılım Bankası Faaliyetlerine Yönelik Görüşlerinin Firma Türüne Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Ki-kare	Serbestlik Derecesi	Sig. (P)
1.Katılım bankaları uygulamaları hakkında yeterince bilgiye sahibim	0.571	1	0.450
2.Faizsiz finansman araçları hakkında yeterince bilgiye sahibim	1.814	1	0.178
3.Katılım bankaları ürün ve hizmetleri tanıtımı yeterince yapıyor	3.067	1	0.080
4.Katılım bankalarının iyi bir imaj ve popülariteye sahip olduklarını düşünüyorum	0.368	1	0.544
5.Katılım bankalarının sundukları ürün ve hizmet çeşitliliğinin yeterli olduğunu düşünüyorum	0.514	1	0.473
6.Katılım bankalarının finans sektörü içerisinde gerekli kuruluşlar olduğunu düşünüyorum	2.929	1	0.087
7.Katılım bankalarının iddia ettikleri gibi faizsiz işlem yürüttüklerine inanıyorum	1.233	1	0.267

8.Katılım bankalarının dini hassasiyetleri gözettiklerini düşünüyorum	5.904	1	0.015
9.Ticari olarak karlı olduklarını düşündüğüm takdirde katılım bankaları ile çalışırım	0.197	1	0.657
10.Cazip kar payı oranları ve ödeme imkanları olduğu takdirde katılım bankaları ile çalışırım	0.273	1	0.601
11.Düşük maliyetli kredi imkanı sundukları takdirde katılım bankaları ile çalışırım	0.034	1	0.855
12.Faizsiz işlem yaptıkları için katılım bankaları ile çalışırım	0.099	1	0.753
13.Katılım bankası faaliyetlerinin geleneksek bankacılık faaliyetlerinden farklı olduğuna inanıyorum	1.662	1	0.197

Tablo 5’te görüldüğü üzere 8.sorunun P değeri 0.015 ile % 95 güven aralığında anlamlı bir farklılık içermektedir. Diğer değişkenlerin tümü 0.05’in üzerinde P değerine sahip oldukları için katılımcıların katılım bankası faaliyetlerine ilişkin görüşleri ile temsil ettikleri firmaların türleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur diyebiliriz. Ancak, 8. soruya verilen cevaplarda firma türüne göre anlamlı bir farklılık görülmüştür. Bu farklılığın hangi değişkenler arasında ve ne yönde olduğunu anlamak için *Mann-Whitney U Testi* sonuçlarını inceliyoruz. Aşağıda yer alan Tablo 6’ da anlamlı farklılığın sebebi görülmektedir. Araştırmaya katılan firmaların anonim ve limited şirket olmak üzere iki farklı şirket türünden olduklarını önceki tablolarda göstermiştik. Anonim şirketlerin ortalama sıralama puanının 18.66, limited şirketlerin ise 7.70 olduğunu görüyoruz. Yani anonim işletmeler katılım bankalarının dini hassasiyetleri gözettikleri düşüncesine limited şirketlere göre daha çok katılmaktadırlar.

Tablo 6: H2 Hipotezi için Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Değişken	Firma Türü	Ortalama Sıralama Puanı	Wilcoxon W	Mann-Whitney U	Sig. (P)
8.Katılım bankalarının dini hassasiyetleri gözettiklerini düşünüyorum	Anonim	18.66	38.500	23.500	0.015
	Limited	7.70			

Araştırmaya katılan firmaların sektörü ile katılım bankası faaliyetlerine yönelik algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla aşağıdaki araştırma hipotezi *Kruskal-Wallis H Testi* uygulanarak test edilmiştir.

HO: Firmaların katılım bankası faaliyetlerine yönelik görüşleri firma sektörüne göre farklılık göstermemektedir.

H3: Firmaların katılım bankası faaliyetlerine yönelik görüşleri firma sektörüne göre farklılık göstermektedir.

Tablo 7: Katılımcıların Katılım Bankası Faaliyetlerine Yönelik Görüşlerinin Firma Sektörüne Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Ki-kare	Serbestlik Derecesi	Sig. (P)
1.Katılım bankaları uygulamaları hakkında yeterince bilgiye sahibim	4.381	1	0.036

2.Faizsiz finansman araçları hakkında yeterince bilgiye sahibim	2.236	1	0.135
3.Katılım bankaları ürün ve hizmetleri tanıtımı yeterince yapıyor	0.765	1	0.382
4.Katılım bankalarının iyi bir imaj ve popülariteye sahip olduklarını düşünüyorum	1.935	1	0.164
5.Katılım bankalarının sundukları ürün ve hizmet çeşitliliğinin yeterli olduğunu düşünüyorum	0.921	1	0.337
6.Katılım bankalarının finans sektörü içerisinde gerekli kuruluşlar olduğunu düşünüyorum	0.153	1	0.696
7.Katılım bankalarının iddia ettikleri gibi faizsiz işlem yürüttüklerine inanıyorum	0.259	1	0.611
8.Katılım bankalarının dini hassasiyetleri gözettiklerini düşünüyorum	0.017	1	0.896
9.Ticari olarak karlı olduklarını düşündüğüm takdirde katılım bankaları ile çalışırım	0.401	1	0.527
10.Cazip kar payı oranları ve ödeme imkanları olduğu takdirde katılım bankaları ile çalışırım	0.299	1	0.585
11.Düşük maliyetli kredi imkanı sundukları takdirde katılım bankaları ile çalışırım	0.031	1	0.861
12.Faizsiz işlem yaptıkları için katılım bankaları ile çalışırım	0.008	1	0.930
13.Katılım bankası faaliyetlerinin geleneksel bankacılık faaliyetlerinden farklı olduğuna inanıyorum	0.023	1	0.880

Tablo 7’ de görüldüğü üzere 1.sorunun P değeri 0.036 ile % 95 güven aralığında anlamlı bir farklılık içermektedir. Diğer değişkenlerin tümü 0.05’in üzerinde P değerine sahip oldukları için katılımcıların katılım bankası faaliyetlerine ilişkin görüşleri ile temsil ettikleri firmaların sektörleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur diyebiliriz. Ancak, 1. soruya verilen cevaplarda firma sektörüne göre anlamlı bir farklılık görülmüştür. Bu farklılığın hangi değişkenler arasında ve ne yönde olduğu anlamak için *Mann-Whitney U Testi* sonuçlarını inceliyoruz. Aşağıda yer alan Tablo 8’de anlamlı farklılığın sebebi görülmektedir. Araştırmaya katılan firmaların üretim ve ticaret sektörü olmak üzere iki farklı sektörden olduklarını önceki tablolarda göstermiştik. Üretim işletmelerinin ortalama sıralama puanının 18.92, Ticaret işletmelerinin ise 11.00 olduğunu görüyoruz. Yani üretim işletmelerinin ticaret işletmelerine göre katılım bankaları uygulamaları hakkında daha fazla bilgiye sahip oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 8: H3 Hipotezi İçin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Değişken	Firma Türü	Ortalama Sıralama Puanı	Wilcoxon W	Mann-Whitney U	Sig. (P)
1.Katılım bankaları uygulamaları hakkında yeterince bilgiye sahibim	Üretim	18.92	88.000	52.000	0.036
	Ticaret	11.00			

Araştırmaya katılan firmaların tercih ettikleri banka türü ile katılım bankası faaliyetlerine yönelik algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla aşağıdaki araştırma hipotezi *Kruskal-Wallis H Testi* uygulanarak test edilmiştir.

HO: Firmaların katılım bankası faaliyetlerine yönelik görüşleri tercih ettikleri banka türlerine göre farklılık göstermemektedir.

H4: Firmaların katılım bankası faaliyetlerine yönelik görüşleri tercih ettikleri banka türlerine göre farklılık göstermektedir.

Tablo 9: Katılımcıların Katılım Bankası Faaliyetlerine Yönelik Görüşlerinin Tercih Ettikleri Banka Türüne Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Ki-kare	Serbestlik Derecesi	Sig. (P)
1.Katılım bankaları uygulamaları hakkında yeterince bilgiye sahibim	3.158	2	0.206
2.Faizsiz finansman araçları hakkında yeterince bilgiye sahibim	2.809	2	0.245
3.Katılım bankaları ürün ve hizmetleri tanıtımı yeterince yapıyor	5.623	2	0.060
4.Katılım bankalarının iyi bir imaj ve popülariteye sahip olduklarını düşünüyorum	2.465	2	0.292
5.Katılım bankalarının sundukları ürün ve hizmet çeşitliliğinin yeterli olduğunu düşünüyorum	9.342	2	0.009
6.Katılım bankalarının finans sektörü içerisinde gerekli kuruluşlar olduğunu düşünüyorum	9.471	2	0.009
7.Katılım bankalarının iddia ettikleri gibi faizsiz işlem yürüttüklerine inanıyorum	7.957	2	0.019
8.Katılım bankalarının dini hassasiyetleri gözettiklerini düşünüyorum	8.996	2	0.011
9.Ticari olarak karlı olduklarını düşündüğüm takdirde katılım bankaları ile çalışırım	1.254	2	0.534
10.Cazip kar payı oranları ve ödeme imkanları olduğu takdirde katılım bankaları ile çalışırım	0.697	2	0.706
	0.795	2	0.672

11.Düşük maliyetli kredi imkanı sundukları takdirde katılım bankaları ile çalışırım			
12.Faizsiz işlem yaptıkları için katılım bankaları ile çalışırım	8.793	2	0.012
13.Katılım bankası faaliyetlerinin geleneksek bankacılık faaliyetlerinden farklı olduğuna	6.795	2	0.033

Tablo 9’da görüldüğü üzere 5.sorunun P değeri 0.009, 6.sorunun P değeri 0.009, 7.sorunun P değeri 0.019, 8.sorunun P değeri 0.011, 12.sorunun P değeri 0.012 ve 13.sorunun P değeri 0.033 ile % 95 güven aralığında anlamlı bir farklılık içermektedirler. Diğer sorulara verilen yanıtların P değerleri 0.05’in üzerinde bir değere sahip oldukları için anlamlı bir farklılık içermemektedirler. Bu 6 farklı soruya verilen yanıtların aralarında bulunan anlamlı farklılıkların hangi değişkenler arasında ve ne yönde olduklarını 2 değişkenli bir bağımsız değişken ile bir bağımlı değişken arasındaki ilişkiyi ölçen Mann-Whitney U testi ile inceleyeceğiz.

Tablo 10: H4 Hipotezi için Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Değişken	Banka Tercihi	Ortalama Sıralama Puanı	Wilcoxon W	Mann-Whitney U	Sig. (P)
5.Katılım bankalarının sundukları ürün ve hizmet çeşitliliğinin yeterli olduğunu düşünüyorum	Ticaret	13.81	359.000	8.000	0.002
	Katılım	26.50			
6.Katılım bankalarının finans sektörü içerisinde gerekli kuruluşlar olduğunu düşünüyorum	Ticaret	13.65	355.000	4.000	0.003
	Katılım	27.50			
	Katılım	5.50	6.000	0.000	0.019
	Yatırım ve Kalkınma	2.00			
7.Katılım bankalarının iddia ettikleri gibi faizsiz işlem yürüttüklerine inanıyorum	Ticaret	13.85	360.000	9.000	0.006

	Katılım	26.25			
8.Katılım bankalarının dini hassasiyetleri gözettiklerini düşünüyorum	Ticaret	13.75	357.000	6.500	0.004
	Katılım	26.88			
12.Faizsiz işlem yaptıkları için katılım bankaları ile çalışırım	Ticaret	13.73	357.000	6.000	0.004
	Katılım	27.00			
13.Katılım bankası faaliyetlerinin geleneksek bankacılık faaliyetlerinden farklı olduğuna inanıyorum	Ticaret	13.92	362.000	11.000	0.010
	Katılım	25.75			

Yukarıdaki tabloyu incelediğimizde, 5.soru için verilen yanıtların sonucunda katılım bankasını ve ticaret bankasını tercih eden katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık söz konusu olduğu görülmektedir. Ortalama sıralama puanlarında ticaret bankası tercihinde bulunanların 13.81, katılım bankası tercihinde bulunanların ise 26.50 olduğunu görmekteyiz. Katılım bankası müşterileri, katılım bankalarının ürün ve hizmet çeşitliliğinin yeterli olduğuna daha fazla katılmaktadırlar. 6.sorudaki anlamlı farklılığın sebebini incelediğimizde, hem ticaret bankaları ile katılım bankaları değişkenleri arasında, hem de katılım bankaları ile yatırım ve kalkınma bankaları değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmaktadır. Ortalama sıralama puanlarını göz önünde bulundurduğumuzda katılım bankaları müşterilerinin diğer iki banka türü müşterilerine göre katılım bankalarının finans sektörü içerisinde gerekli kuruluşlar olduğu düşüncesini savunmaktadırlar. 7.sorudaki anlamlı farklılığın sebebi incelendiğinde, ticaret bankaları ile katılım bankalarının değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmektedir. Katılım bankası değişkeninin ortalama sıralama puanı 26.25 iken, ticaret bankaları değişkeninin 13.85’dir. Buradan katılım bankası müşterilerinin katılım bankalarının faizsiz işlem yürüttükleri düşüncesine daha fazla katıldıkları yorumunu çıkartabiliriz. 8.soruda ise, yine ticaret ve katılım bankası değişkenleri arasında bir farklılık olduğunu görüyoruz. Ticaret bankası değişkeninin ortalama sıralama puanı 13.75 ve katılım bankası değişkeninin ortalama sıralama puanı 26.88’dir. Buradan katılım bankası müşterilerinin katılım bankalarının dini hassasiyetleri gözettikleri düşüncesine daha fazla katıldıkları yorumunu çıkartabiliriz. 12.sorudaki anlamlı farklılığın sebebini incelediğimizde, ticaret ve katılım bankaları değişkenleri arasında bir farklılık olduğunu görmekteyiz. Bu soruya verilen yanıtlar sonucunda ticaret bankası müşterilerinin ortalama sıralama puanı 13.73 iken, katılım bankası müşterilerinin ortalama sıralama puanı 27.00’dir. Katılım bankası müşterilerinin faizsiz işlem yaptıkları için katılım bankaları ile çalışırım sorusuna daha yüksek oranda katıldıklarını görüyoruz. 13.soruda ortaya çıkan anlamlı farklılığın sebebini yine ticaret ve katılım bankası

değişkenleri arasında olduğunu görmekteyiz. Ticaret bankası değişkeninin ortalama sıralama puanı 13.92 iken, katılım bankası değişkeninin ortalama sıralama puanı 25.75'dir. Katılım bankası müşterilerinin katılım bankası faaliyetlerinin geleneksel bankacılık faaliyetlerinden ayrıldığı düşüncesini daha fazla destekledikleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan firmaların "ileride katılım bankaları ile çalışmayı düşünür müsünüz?" sorusuna verdikleri cevaplar ile katılım bankası faaliyetlerine yönelik algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla aşağıdaki araştırma hipotezi *Kruskal-Wallis H Testi* uygulanarak test edilmiştir.

HO: Firmaların katılım bankası faaliyetlerine yönelik görüşleri katılım bankaları ile çalışmayı tercih etme düşüncelerine göre farklılık göstermemektedir.

H5: Firmaların katılım bankası faaliyetlerine yönelik görüşleri katılım bankaları ile çalışmayı tercih etme düşüncelerine göre farklılık göstermektedir.

Tablo 11: Katılımcıların Katılım Bankası Faaliyetlerine Yönelik Görüşlerinin Katılım Bankaları ile Çalışma Düşüncelerine Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Ki-kare	Serbestlik Derecesi	Sig. (P)
1.Katılım bankaları uygulamaları hakkında yeterince bilgiye sahibim	3.088	2	0.214
2.Faizsiz finansman araçları hakkında yeterince bilgiye sahibim	3.151	2	0.207
3.Katılım bankaları ürün ve hizmetleri tanıtımı yeterince yapıyor	1.541	2	0.463
4.Katılım bankalarının iyi bir imaj ve popülariteye sahip olduklarını düşünüyorum	2.164	2	0.339
5.Katılım bankalarının sundukları ürün ve hizmet çeşitliliğinin yeterli olduğunu düşünüyorum	8.614	2	0.013
6.Katılım bankalarının finans sektörü içerisinde gerekli kuruluşlar olduğunu düşünüyorum	16.466	2	0.000
7.Katılım bankalarının iddia ettikleri gibi faizsiz işlem yürüttüklerine inanıyorum	12.776	2	0.002
8.Katılım bankalarının dini hassasiyetleri gözettiklerini düşünüyorum	20.525	2	0.000
9.Ticari olarak karlı olduklarını düşündüğüm takdirde katılım bankaları ile çalışırım	13.742	2	0.001
10.Cazip kar payı oranları ve ödeme imkanları olduğu takdirde katılım bankaları ile çalışırım	13.752	2	0.001
11.Düşük maliyetli kredi imkanı sundukları takdirde katılım bankaları ile çalışırım	12.532	2	0.002
12.Faizsiz işlem yaptıkları için katılım bankaları ile çalışırım	13.251	2	0.001
13.Katılım bankası faaliyetlerinin geleneksel bankacılık faaliyetlerinden farklı olduğuna inanıyorum	16.312	2	0.000

Tablo 11’de görüldüğü üzere 5.sorunun P değeri 0.013, 6.sorunun P değeri 0.000, 7.sorunun P değeri 0.002, 8.sorunun 0.000, 9.sorunun P değeri 0.001, 10.sorunun P değeri 0.001, 11.sorunun P değeri 0.002, 12.sorunun P değeri 0.001 ve 13.sorunun P değeri 0.000 olduğu için bu 9 farklı soruya verilen cevaplar % 95 güven aralığında anlamlı farklılıklar içermektedir. Bu farklılıkların hangi iki değişken arasında ve hangi yönde olduklarını aşağıda yer alan Mann-Whitney U Testi tablosu ile inceleyeceğiz.

Tablo 12: H5 Hipotezi için Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Değişken	Katılım Bankası İle Çalışmayı Düşünür Müsünüz?	Ortalama Sıralama Puanı	Wilcoxon W	Mann-Whitney U	Sig. (P)
5.Katılım bankalarının sundukları ürün ve hizmet çeşitliliğinin yeterli olduğunu düşünüyorum	Evet	18.25	18.500	45.500	0.008
	Hayır	10.75			
6.Katılım bankalarının finans sektörü içerisinde gerekli kuruluşlar olduğunu düşünüyorum	Evet	20.36	121.000	16.000	0.000
	Hayır	8.64			
	Kararsızım	8.50			
7.Katılım bankalarının iddia ettikleri gibi faizsiz işlem yürüttüklerine inanıyorum	Evet	19.43	134.000	29.000	0.001
	Hayır	9.57			
	Evet	11.71			
	Kararsızım	5.20			
8.Katılım bankalarının dini hassasiyetleri gözettiklerini düşünüyorum	Evet	20.54	118.500	13.500	0.000
	Hayır	8.46			
	Evet	12.50			
	Kararsızım	3.00			
9.Ticari olarak karlı olduklarını düşündüğüm takdirde katılım bankaları ile çalışırım	Evet	19.82	128.500	23.500	0.000
	Hayır	9.18			
	Evet	11.50			
	Kararsızım	5.80			
10.Cazip kar payı oranları ve ödeme imkanları olduğu takdirde katılım bankaları ile çalışırım	Evet	19.82	128.500	23.500	0.000
	Hayır	9.18			
11.Düşük maliyetli kredi imkanı sundukları takdirde katılım bankaları ile çalışırım	Evet	19.61	131.500	26.500	0.001
	Hayır	9.39			
12.Faizsiz işlem yaptıkları için katılım bankaları ile çalışırım	Evet	19.79	129.000	24.000	0.000
	Hayır	9.21			
	Evet	11.46			
	Kararsızım	5.90			
	Evet	20.43	120.000	15.000	0.000

13.Katılım bankası faaliyetlerinin geleneksek bankacılık faaliyetlerinden farklı olduğuna inanıyorum	Hayır	8.57			
	Evet	11.71			
	Kararsızım	5.20	26.000	11.000	0.020

Yukarıdaki Tablo 12’de görüldüğü gibi verilen cevaplarda anlamlı farklılıklara rastlanan soruların hangi değişkenler arasında ne yönde farklılık olduğunu Mann-Whitney U Testi ile görebiliyoruz. 5.soruya verilen cevaplardaki anlamlı farklılığın sebebine baktığımız zaman evet ve hayır cevabını veren katılımcıların ortalama sıralama puanlarının farklı olduğu görülmektedir. Evet değişkeni 18.25 ortalama sıralama puanına sahip iken, hayır değişkeni 10.75’dir. Buradan hareketle diyebiliriz ki, “katılım bankası ile çalışır mısınız?” sorusuna evet cevabını veren katılımcılar hayır cevabını veren katılımcılara göre katılım bankalarının sundukları ürün ve hizmet çeşitliliğinin yeterli olduğunu düşünmektedir. 6.soru incelendiğinde evet-hayır değişkenleri ile hayır-kararsızım değişkenleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Evet ve kararsızım cevaplarını veren katılımcılar hayır cevabı veren katılımcılara göre daha fazla katılım bankalarının finans sektörü içerisinde gerekli kuruluşlar olduğunu düşüncesine katılmaktadırlar. 7.soruda evet-hayır değişkenleri ile evet-kararsızım değişkenleri arasında farklılık tespit edilmiştir. Evet cevabını veren katılımcılar hayır ve kararsızım cevabını veren katılımcılara göre daha çok katılım bankalarının faizsiz işlem yürüttükleri düşüncesine katılmaktadırlar. 8.soruda evet-hayır ve evet-kararsızım değişkenleri arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Evet cevabı veren katılımcılar diğer katılımcılara göre daha fazla katılım bankalarının dini hassasiyetleri gözettikleri düşüncesine sahiptirler. 9.soruda evet-hayır ve evet-kararsızım değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık söz konusudur. Evet cevabını veren katılımcılar diğer katılımcılara göre ticari olarak karlı olması halinde katılım bankaları ile çalışabilecekleri görüşünü savunmaktadırlar. 10.soruda zaman evet ve hayır değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık vardır. Ortalama sıralama puanlarını incelediğimiz takdirde görülen bu farklılığa göre evet cevabını veren katılımcılar cazip kar payı ve ödeme imkanları olması halinde katılım bankaları ile çalışacakları düşüncesindedirler. 11.soruda evet ve hayır değişkenleri arasında anlamlı farklılık vardır. Evet cevabını veren katılımcılar düşük maliyetli kredi sunulması halinde katılım bankalarını tercih etmektedirler. 12.soruda evet-hayır ve evet-kararsızım değişkenleri arasında farklılıklara rastlanmıştır. Evet cevabını veren katılımcılar hayır ve kararsızım cevabını veren katılımcılara göre faizsiz işlem yaptıkları için katılım bankalarını düşüneceklerini söylemektedirler. Son soruda ise evet-hayır ve evet-kararsızım değişkenleri arasında anlamlı farklılık görülmüştür. Yine ortalama sıralama puanlarını inceleyerek söyleyebiliriz ki, bu soruya evet cevabı veren katılımcılar hayır ve kararsızım cevabı veren katılımcılara göre katılım bankalarının geleneksel bankacılık faaliyetlerinden ayrı olduğunu düşüncesini daha çok savunmaktadırlar.

5. Sonuç

Türkiye’de katılım bankaları olarak adlandırılan faizsiz finans kuruluşları ekonomik ve toplumsal ihtiyacın sonucu olarak ortaya çıkmış kurumlardır. Katılım bankacılığının 20.yüzyıldaki yükselişinin sebebi, yeni dünya düzeninin ve ekonomik şartların buna ihtiyaç duyması olmuştur. Bugün dünya üzerinde bazı ülkeler bankacılık sektörünün tamamını faizsiz bankacılık faaliyetleri ile yürütürken kimi ülkeler hem geleneksel bankacılık hem de faizsiz bankacılık faaliyetlerini beraber yürütmektedirler. Türkiye’de katılım bankacılığı ve geleneksel bankacılık modelleri beraber uygulanmaktadır. Bu nedenle katılım bankalarının gelecek hedeflerine ulaşabilmeleri için mevcut ve potansiyel banka müşterileri gözünde oluşturdukları algı önem kazanmaktadır.

Çalışmamızın konusunu katılım bankacılığı faaliyetlerinin toplumdaki yansımaları oluşturmaktadır. Bu bağlamda katılım bankalarına yönelik müşteri algısını araştırmak amacıyla banka müşterisi olan kurumsal firma temsilcileri ile yapılan bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma, İzmir ilindeki kurumsal banka müşterilerini kapsamakta olup 2017 yılının Şubat ve Mart ayları içerisinde yapılmıştır. Mevcut ve potansiyel banka müşterilerine yönelik hazırlanan bu çalışmada kurumsal banka müşterilerinin katılım bankacılığına yönelik algısı araştırılmıştır. Araştırmanın evrenini İzmir ilinde faaliyet gösteren mevcut ve potansiyel kurumsal banka müşterileri oluşturmaktadır. Araştırmanın ana kütlesi ise, Ege Bölgesi Sanayi Odası’na bağlı olarak faaliyet gösteren kuruluşlar olup, “EBSO İlk 100 Büyük Sanayi Kuruluşu” listesinde kendisine yer edinen firmalar olmuştur. Yaptığımız bu çalışma neticesinde ulaşmaya çalıştığımız veriler ile banka müşterilerinin katılım bankacılığı hakkında bilgi birikimi ölçülüp, bu faaliyetlerin sunduğu hizmetler hakkında düşünceleri ortaya

koyulmuş ve katılım bankacılığına nasıl yaklaştıklarını, gelecekte veya günümüzde bu bankalarla çalışıp çalışmayacakları ortaya koyulmuştur.

Yapılan araştırma neticesinde katılım bankacılığının müşteri gözünde aslında geleneksel bankacılık faaliyetlerinden ciddi oranda farklı olmadığı, katılım bankacılığı faaliyetlerinin geleneksel bankacılık faaliyetlerinin bir dönüşümü olduğu düşüncesine sahip olduklarını, banka müşterilerinin banka tercihlerinde önemli olanın sosyal sebeplerden ziyade elde edilecek ekonomik çıkar olduğu ve tercihlerini de buna göre gerçekleştirdikleri, katılım bankacılığı faaliyetlerinin ve tanıtımının ise çok fazla yapılmadığı düşüncesine sahip oldukları gözlemlenmiştir

Kaynakça

- ARAS, O., & ÖZTURK, M. (2011), Reel Ekonomiye Katkıları Bakımından Katılım Bankalarının Kullandığı Fonların Analizi, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*.3(2),167-179.
- ASLAN, H. (2012) *Alternatif Bir Yatırım Aracı Olarak Sukuk: Yapısı İşleyişi ve Türkiye Piyasası İçin Öneriler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- ATA, H.A., & BUĞAN, M.F. (2016), Factors Affecting the Efficiency of İslamic and Conventional Banks In Turkey, *Journal of Islamic Economics, Banking and Finance*, 12(1), 90-97.
- AVCI, T. & AKTAŞ, M. (2015), Katılım Bankalarının Kar Payı Ödemeleri ile Mevduat Bankalarının Faiz Ödemelerinin Birbirlerine Yakın Olmasının Nedenlerinin Araştırılması, *Niğde Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(4), 41-51.
- BİRBEN, B.(2013) *Development of New Interest Free Banking Instruments In Turkish Participation Banking Sector* , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- KARA, M. (2006), *Katılım Bankalarında Personel Eğitimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- KARAAHMETOĞLU, M., & GÖNCÜOĞLU M (2014). Islamic Finance and Turkish Capital Markets. 29 Ağustos 2016 tarihinde <http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/MahmutK. MustafaG. islamic finance system and Turkish capital markets.pdf> adresinden erişildi.
- NUNNALLY, J.C.(1978). *Psychometric Theory*, New York: McGraw Hill.
- ÖZSOY, İ. (1997). *Özel Finans Kurumları*, İstanbul: Asya Finans.
- ÖZSOY, İ. (2011). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı*, İstanbul: TKBB
- ŞİMŞEK, B. (2006) *Katılım Bankalarında Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi ve Örnek Bir uygulama*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- TERZİ, A. (2013).Katılım Bankacılığı: Kitaba Uymak mı? Kitabına Uydurmak mı?, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*,. 1(9), 5-27.
- TOK, A. (2006) *Türk Hukukunda Katılım Bankalarının Fon Toplama ve Kullandırma İşlemleri ile Klasik Bankacılık İşlemleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- TORAMAN, C., AATA, H.A. & BUĞAN M.F. (2015). Mevduat ve Katılım Bankalarının Karşılaştırmalı Performans Analizi, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 16(12), 301-310.
- TUNÇ, H. (2010). *Katılım Bankacılığı Felsefesi, Teorisi ve Türkiye Uygulaması*, İstanbul: Nesil Yayınları.
- YILDIRIM, İ. (2015). Financial Differences and Similarities of Islamic Banks: A Study on Qismut Countries, *Journal of Business, Economics and Finance*, 4(2), 232-349.